

Nils Ahlins gata 19
271 39 YSTAD
0411-190 14
militarmuseet@ystad.nu
www.ystad.nu/militarmuseet

Militärmuseets Skrifter.

Per-Albin-linjen.

Skrift nr: 21.

Sammanställt av Jan-Olof Fridenman

Per-Albin-linjen genom Ystad.

Källor: Saxat ur "STÄDERNAS FÖRSVAR - Fort & Bunker, Leif Högberg och Jörgen Sjöblom" och Claes Holsts avsnitt i "Södra Skåningarna" del 1.

Byggandet av Per-Albin-linjen påbörjades 1938 under Per Edvin Skölds tid som försvarsminister. Per-Albin Hansson var statsminister. i Skåne kallades försvarslinjen för Skånelinjen eftersom den hade stor betydelse för Skånes försvar.

P-A-linjen bestod av olika slag av försvarsanläggningar såsom kul-

sprutevärn, kanonbatterier, stadsvärn och observationsvärn, allt beroende på vilket kustavsnitt eller objekt som skulle försvaras. Värnen gjordes mycket kraftiga med dåtida mått mätt och de skulle motstå direktträffar av 15 cm fatygsartilleri eller 50 cm flygbomber. På Skånes västkust var kraven större. Värnen var sammanbundna med bra signalförbindelser. Utbyggnaden hade mycket stor prioritet och under andra halvåret 1939 byggdes 267 värn utefter sydkusten. Totalt fanns det 936 värn när hela försvarslinjen var färdig. Då hade 15 entreprenörer med c:a 3000 man varit engagerade. Byggkostnaden var enligt dåtiden ganska rimliga, dvs genomsnittligt c:a 13000 kronor för varje värn. Materialåtgången var dock betydande, man beräknar att den totala transporterade mängden var 330000 ton.

Marken som ianspråktogs för byggandet av försvarsanläggningarna arrenderades för en tid av 50 år. Odlings- och tomtmark ersattes med 17000 kronor, annan mark gav ingen ersättning.

Värnen moderniserades succesivt fram till slutet av 1960-talet. Moderniseringen bestod i huvudsak i att placera ut stridsvagnstorn. Bland de senare som iordningsställdes inom Ystadorrådet var Svartebatteriet som beskrivs mera nedan.

I hamnområdena utefter kusten kompletterades försvaret med stora stridsvagnshinder, s. k. "Pianon". De hinder som fanns i centrala Ystad, transporterades bort under år 2002, några finns bevarade vid yttre hamnen. (Bild X). Borttagandet av "Pianon" från Revhusen vållade en del debatt beroende på att de utgjorde bra avgränsning mellan oljehamnen och den kvarvarande delen av det gamla fiskesamhället.

Per-Albin-linjen avvecklades som försvarsanläggning genom ett beslut den 29 januari 1982, men många rester finns kvar och dessa har ett visst kulturhistoriskt värde. Markområdet där försvarsanläggningen låg kan endast lämnas tillbaka till markägaren och det var han som fick avgöra om värnet eller anläggningen skulle tagas bort eller ligga kvar. Markägaren har i de flesta fall beslutat om plombering, dvs anläggningen får ligga kvar som monument, men är förseglad med betong i alla öppningar.

Stadvärn (Y16).

De centrala delarna av Ystad skulle också försvaras och många anläggningar finns kvar. Ex.vis kan flera värn beskådas i Norra Promenaden. Utefter Österleden invid Fridhem finns ett kulsprutevärn som skulle skydda vägen till gamla svinslakteriet. Kulsprutevärnet är mycket väl bevarat. Värnet har kraftiga splittermurar. Vingmurarnas utformning ger en mycket snäv vinkel och begränsar det östra skjutfältet till ett smalt bälte. Värnet finns fortfarande kvar och är i relativt gott skick. Värnet är mycket terränganpassat och det är nog dess utsatta läge vid järnvägsspåren som bidragit till de mycket ovanliga "vingarna" för splitterskydd. Värnet gjorde tjänst inom Försvarsmakten fram till mitten på 1980-talet. Värnet var beväpnat med två kulsprutor.

Bilder av några värn utefter kusten.

Vid Lilleskogs badstrand finns några väl bevarade kulsprutevärn, där finns också en observationsplats bevarad. (Bild sid1). Även invid Sandskogen (Strandvillan) finns flera väl bevarade värn kvar.

Lilleskogs badstrand, väster

Lilleskogs badstrand, mitten

Lilleskogs badstrand, ostligast

Strandvillan, västra

Strandvillan, kanonvärn

Strandvillan, kulsprutevärn

Svartebatteri (YD 2).

Batteriet stod färdigt 1967 och bestod av tre 7,5 cm kanoner m/57.

Batteriet var placerat mellan Sjönadal och Svarte. Batteriet var av seriemodell och tillhörde serie II. Batteriet avvecklades slutligen 2000. Anläggningarna förseglades 2002 och utgör nu ett pittoreskt inslag i naturbilden.

Ett batteri av denna typ består av tre 7,5 cm pjäser (m/57) i pansartorn, eldledning och mätstationer. I serie II har man separata bergrum för pjäser, s-plats och eldledning. Härigenom sprids grupperingen så att hela batteriet dras ut 1000 - 1500 meter. I Svarte ligger dock pjäserna grupperade ganska tätt, i en triangel med S-platsen som spets. (Bild 6).

Pjäserna har en praktisk skottvidd på 12000 meter med en eldhastighet på c:a 25 skott per minut. En av Svartekanonerna är sparad och finns nu uppställd vid "Beredskapsmuseet" i Djuramåsa, 10 km norr om Helsingborg. Djuramåsa var den kustförsvarsanläggning som hade till uppgift att skydda Öresundsinloppet från norr. Där finns befästningens egna stora kanon kvar.

